

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

26E JAARGANG

WOENSDAG 1 OCTOBER 1941

No. 1341

HOOFDREDACTEUR:

M. F. J. Cool (Rotterdam).

PLAATSVERVANGEND HOOFDREDACTEUR:

J. H. M. Meijerink (Rotterdam).

Redactie en Administratie: Pieter de Hoochweg 122, R'dam-W
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruijgeplaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408 (ten name van
„Economisch-Statistische Berichten”).

Abonnementsprijs voor het weekblad, waarin tijdelijk is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht, franco p. p. in Nederland f 21*.— per jaar. Buitenland en koloniën f 23.— per jaar. Abonnementen kunnen met elk nummer ingaan en slechts worden beëindigd per ultimo van elk kalenderjaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties. Adreswijzigingen op te geven aan de Administratie.

Advertenties voorpagina f 0.50 per regel. Andere pagina's f 0.40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief.

INHOUD:

Blz.

Oorlogsmolestverzekering door R. Sodenkamp	564
Het merkartikel in oorlogstijd door J. H. Spiegelberg	566
Statistische bepaling van de vraag naar gas voor huishoudelijke doeleinden door A. L. G. M. Rombouts	568
Nieuwe financieele wetgeving in Frankrijk door Mr. G. Schwartz	571
Maandcijfers.	
Maand- en weekcijfers betreffende den economischen toestand van Nederland	572
Overheidsmaatregelen op economisch gebied	573
Statistieken.	
Bankdisconto's — Wisselkoersen — Bankstaten	573-574

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Terzake van de ontwikkeling op de *geldmarkt* blijven de verschillende reeds vroeger gereleveerde tendenzen vrijwel onverminderd van kracht; nieuwe factoren vallen niet te vermelden. Op den jongsten weekstaat vertoont de portefeuille „papier op het buitenland” weer een stijging met f 22 miljoen, en de biljettencirculatie met f 41 miljoen. De omvang van het rechtstreeks bij de Bank ondergebrachte schatkistpapier daalde met f 4 miljoen, na een vermindering met f 27 miljoen de vorige week. Wanneer deze tendens nog eenigen tijd aanhoudt, dan zal eerlang de schatkist geheel vrij kunnen zijn van de centrale bank, waarbij inmiddels moet worden opgemerkt, dat die verwachting in het loopende jaar reeds eenige malen kon worden uitgesproken, maar dat telkens een hernieuwde stijging van den omloop van chartaal geld die ontwikkeling heeft doorkruist, zoodat men geneigd is een conclusie in dezen zin met een zekere reserve uit te spreken.

De *obligatiemarkt* heeft per saldo uitermate weinig verandering ondergaan. De 3—3½ pCt. Nederland en de 3 pCt. Nederland 1937 waren aan het einde van de week op hetzelfde peil als bij de opening, terwijl ook in den loop van de week geen schommelingen van betekenis te registreeren vielen. Hetzelfde geldt voor de kortlopende 3 pCt. leening 1936, die in de voorgaande week reeds een noemenswaarde stijging achter den rug had en op den eersten dag van de verslagweek weer ½ punt boven het slot van de vorige week lag, welk koersavans deze week vrijwel voortdurend gehandhaafd bleef. Een vrij sterke vraag viel deze week te bespeuren naar de „nieuwe” leening — de 4 pCt. Nederland 1941 —, die zelfs tot een fractie boven de 101 wist te monteeren, waarna een lichte reactie intrad tot 100¹⁵/₁₆.

De *aandeelenmarkt* was tot Vrijdag nog goed van ondertoon, hoewel ook in het eerste deel der week af en toe een weifelende stemming zich van de markt meester maakte. Afgezien van tijdelijke reacties echter bleef het koerspeil goed gehandhaafd, verschillende industriele aandelen wisten zelfs per saldo niet onbelangrijk te monteeren. Toen Vrijdag evenwel de in Duitschland afgekondigde maatregelen tegen de aanhoudende hausse op de aandelenmarkt in groote trekken bekend waren geworden, trad een belangrijke koersdaling in, die zich vrijwel over de geheele linie uitstreckte. Ook Zaterdag bleef de stemming gedrukt, terwijl bij voor een Zaterdagse markt vrij groote omzetten de meeste koersen eerder nog wat verder afbrokkelden. Hoewel het natuurlijk nog niet bekend is, of ook hier te lande maatregelen in den zin als de Duitsche in voorbereiding zijn, hield men daarmede blijkens de beursstemming terdege rekening.

OORLOGSMOLESTVERZEKERING.

Inleiding.

Het doel der verzekering is het gezamenlijk dragen van risico's door leden eener gemeenschap. Nadeelen, voortspuitende uit onheilen, die men individueel door daartoe te bestemmen besparingen niet zou kunnen opvangen, kunnen wel door een groep van personen worden gedragen, omdat de practijk uitwijst, dat deze nadeelen veelal in een zoodanige frequentie ten opzichte van het totaal te loopen risico plegen voor te komen, dat het aandeel in de totale schade, dat een ieder der groep belanghebbenden te dragen krijgt, aanzienlijk geringer is dan het bedrag, waarvoor hij zou moeten opkomen, indien hij de schade zelf geheel zou moeten financieren.

Maar de ervaring leert nog meer. Volgens de Wet der groote getallen blijken schaden van een bepaald type in de practijk van het leven in een zoodanig vaste verhouding tot het totaal te loopen risico voor te komen, dat het mogelijk is vooraf een bepaald bedrag per tijds-eenheid of per genomen risico te bepalen, waartegen een bemiddelaar, in casu de assuradeur, bereid kan zijn de samenwerking tusschen hen, die een dergelijk risico loopen, te regelen en te financieren.

Op deze grondregels berust het normale verzekeringswezen. Zoodra echter een risico een abnormaal karakter vertoont, hetzij in frequentie van voorkomen, hetzij in de verdeling der schaden over den tijd of geografisch, en groote moeilijkheden gaan optreden bij het bepalen van het bovenbedoelde vaste premiebedrag, dan gaat men, om zijn risico toch te kunnen dekken, in bepaalde gevallen tot het verzekeren op zgn. onderlinge basis over¹⁾.

Voor het transportwezen, dat als diensten verleende tak van bedrijvigheid altijd zijn kosten op korten termijn moet doorberekenen aan derden, is de onderlinge verzekeringsvorm gebleken totaal ongeschikt te zijn. Immers, deze vorm van verzekering brengt noodzakelijk met zich het laat bekend zijn van de definitieve kosten, omdat steeds gewacht moet worden op het volledig vaststellen van den omslag.

Het ligt dus voor de hand, dat men juist in de transportverzekering op allerlei wijzen heeft gezocht naar mogelijkheden om toch een vaste premie te kunnen berekenen. Dit heeft met zich gebracht, dat assuradeuren noodzaak waren de te loopen risico's zoo scherp mogelijk te omlijnen, ten einde in staat te zijn door scherpe risico-afkening tot de notieering van een vaste premie te komen.

Verzekerden geven zich echter veelal niet voldoende rekenschap van het bovenstaande. Ook bij de molestverzekering van overzeesche goederentransporten laten zij zich te veel beïnvloeden door het woord „molest” en beseffen niet altijd ten volle, dat zij niet tegen alle nadeelen, die tengevolge van den oorlog voor hen kunnen ontstaan, verzekerd zijn.

De handel is in het algemeen niet tevreden over het feit, dat verschillende schaden, die men lijdt en die veelal niet rechtstreeks een gevolg zijn van de oorlogsgebeurtenissen, niet voor rekening van assuradeuren plegen te zijn. De assurantiebezorger moest verzekerde er steeds weer op wijzen, dat hij geen „all risks” verzekering had tegen alle voorkomende schaden, die eventueel een gevolg zijn van molesthandelingen door de oorlogvoerende mogendheden, doch dat de Hollandsche Molestpolis in het algemeen slechts dekt het verlies en de materiele beschadiging van het goed, een en ander als rechtstreeksch gevolg van molest, en dat alleen die kosten, welke rechtstreeks veroorzaakt waren door dit verlies en de beschadiging, alsmede de kosten, welke rechtstreeks gemaakt

¹⁾ Zie hiervoor Mr. J. J. Kamp, „De ontwikkeling en de huidige stand van de molestverzekering in Nederland”. E.-S.B. van 4 December 1940, blz. 727.

waren om onmiddellijk dreigende molestschade of vermeerdering van reeds ingetreden molestschade te voorkomen, voor rekening van assuradeuren kwamen.

Door verzekerden werden echter ook veelvuldig de kosten gereclameerd, welke waren ontstaan, doordat de goederen waren aangehouden, gelost en voor rekening van verzekerden waren opgeslagen, dus pakhuishuren, opslagkosten, kosten van lossing en eventueel verder vervoer.

In de Amsterdamsche Beursconditie No. 60 en de Rotterdamsche Beursconditie No. 38 is echter uitdrukkelijk bepaald, dat dergelijke kosten, alsmede schaden door vertraagde aankomst, door eigen bederf, door achteruitgang in waarde en kwaliteit, enz., niet ten laste van den verzekeraar komen.

Staking van de reis.

Een kwestie, welke de gemoederen reeds eenigen tijd bezig houdt en waarop wij hierbij uitvoeriger wenschen in te gaan, is de volgende.

Bij het uitbreken van den oorlog in September 1939 hebben verschillende Duitsche schepen hun reis onderbroken en zijn in toen nog neutrale havens binnengeloopen, in afwachting van het verdere verloop der gebeurtenissen.

De lading van deze schepen, voorzover deze voor Nederland bestemd was, is nimmer te bestemder plaatse aangekomen.

Er zijn schepen, welke hun lading hebben gelost. Er is ook lading aan boord gebleven, en zoover bekend is er in enkele gevallen over de lading van deze schepen beschikt door de autoriteiten van het land, waartoe deze haven behoorde.

De verzekerden van dergelijke partijen verkeerden nu in een allerminst prettige positie. De reederijen kunnen veelal niet precies vertellen, wat er met de goederen is gebeurd, en de verzekerden kunnen de verzekerde sommen niet van hun assuradeuren reclameeren, omdat zij niet kunnen bewijzen, dat hun goederen verloren zijn gegaan tengevolge van een verlies of een materiele beschadiging als rechtstreeksch gevolg van molest.

De verzekerde stelt zich op het standpunt, dat het goed practisch voor hem verloren is gegaan, en in feite is dit ook het geval. Hij vraagt nu zijn assurantiebezorger de verzekerde waarde voor hem te reclameeren, doch deze heeft zijn verzekerde tot nu toe moeten mededeelen, dat assuradeuren in dergelijke gevallen nog steeds geweigerd hebben tot betaling van de verzekerde sommen over te gaan, omdat niet is bewezen, dat de goederen inderdaad tengevolge van een evenement, waartegen de molestpolis dekking geeft, voor verzekerde verloren zijn gegaan.

Bovendien stellen assuradeuren zich in sommige gevallen op het standpunt, dat het zeer goed mogelijk is, dat hun risico op grond van „staking van de reis” reeds was geëindigd, voordat een molestevenement, waartegen was verzekerd, zich heeft voorgedaan.

Deze moeilijkheden en opvattingen hebben een voor beide partijen zeer onbevredigenden toestand geschapen.

Het Waterborne Agreement.

Aanvankelijk bestond vrijwel algemeen de opvatting, dat op grond van het Waterborne Agreement (Amsterdamsche redactie)²⁾, het risico van molestassuradeuren in een dergelijke vluchthaven onverminderd doorliep. Het Waterborne Agreement bepaalt nl., dat de molestgevaren, genoemd in bovenbedoelde Beursconditie No. 60, voor rekening van de verzekeraars zijn, doch slechts gedurende den tijd, dat de goederen zich aan boord van eenig voor hun vervoer overzee bestemd zeeschip bevinden.

²⁾ Opgemerkt zij hierbij, dat de Rotterdamsche redactie van het Waterborne Agreement in dit opzicht iets ongunstiger is; daar echter bepaald is, dat verzekerden, indien de verzekering gesloten is op Staatsmolestcondities (hetgeen vrijwel algemeen het geval is), een beroep mogen doen op de gunstigste bepaling, zullen wij ons hier slechts bepalen tot de Amsterdamsche redactie.

Ter plaatse, waar de goederen moeten worden gelost, loopt het risico van de molestassuradeuren aan boord van het schip nog door gedurende 15 dagen, te rekenen vanaf den dag van aankomst van het schip, doch zoodra de goederen in de eindhaven zijn gelost, is het risico van de molestassuradeuren onherroepelijk geëindigd.

Op het feit, dat de molestassuradeuren slechts risico loopen gedurende den tijd, dat de goederen zich aan boord van het schip bevinden, maakt het Waterborne Agreement twee uitzonderingen:

1°. indien de goederen worden gelost in een zgn. overladingshaven, dan blijft het molest risico na lossing van de goederen eveneens gedurende maximaal 15 dagen doorloopen;

2°. *onverschillig of en wanneer de goederen uit het zeeschip zijn gelost*: in een noodhaven en ter plaatse waar de goederen, als rechtstreeksch gevolg van een onheil, waartegen zij bij de polis verzekerd zijn, uit het zeeschip moeten worden gelost; alles behoudens eenige vrijstelling van het loopen van eenig gevaar krachtens de Wet of eenig ander polisbeding.

Aan de hand van de redactie van deze clause werd de opvatting verdedigd, dat het risico van molestassuradeuren in een noodhaven, waarmede een vluchthaven werd gelijkgesteld, onverminderd doorliep, ook al zouden de goederen uit het vervoerende schip zijn gelost.

Ook assuradeuren waren, voor zoover bekend, deze meening toegedaan.

Thans neemt men echter het standpunt in, dat in dergelijke gevallen het risico van molestassuradeuren is geëindigd, omdat de reis zou zijn gestaakt. Dit nu is een opvatting, welke zeer onbevredigend moet worden geacht, en — indien zij wordt volgehouden — tot gevolg zou hebben, dat verzekerde zijn verzekerde som niet kan reclameeren, indien mocht blijken, dat zijn partij b.v. tengevolge van brand, ontstaan door een bombardement, of door requisitie, mocht verloren zijn gegaan. Dit zou voor verzekerden een groote teleurstelling beteekenen.

Art. 628 van het Wetboek van Koophandel bepaalt, dat bij een verzekering op goederen het risico van den assuradeur doorloopt, wanneer een schip genoodzaakt is geweest in een noodhaven binnen te loopen, aldaar te lossen en te repareren, totdat of de reis wettig gestaakt, of door verzekerde bevel tot het niet weder inschepen van de goederen gegeven, of de reis geheel volbracht zij.

Art. 632 bepaalt, dat, wanneer de reis wordt gestaakt, nadat de assuradeur heeft begonnen risico te loopen, het risico bij een verzekering op goederen 15 dagen blijft doorloopen, nadat de staking der reis heeft plaats gehad of zooveel korter als de goederen zijn gelost.

Aan deze wettelijke bepalingen heeft het Waterborne Agreement min of meer aangeknoopt door te bepalen, dat zowel *ter eindbestemming* als in een *overladingshaven* het risico van assuradeuren slechts gedurende maximum 15 dagen blijft doorloopen.

Volgens Art. 628 en volgens het Waterborne Agreement blijft echter het risico in een *noodhaven* slechts doorloopen, behoudens, zooals Art. 628 zegt, totdat de reis wettig is gestaakt, hetgeen weer overeenkomt met het in het Waterborne Agreement bepaalde, dat het risico in een noodhaven blijft doorloopen, behoudens eenige vrijstelling van het loopen van eenig gevaar krachtens de wet of eenig ander polisbeding.

Daar echter de Wet in Art. 628 uitdrukkelijk bepaalt, dat de verzekering vervalt, indien de reis wettig wordt gestaakt, moet worden aangenomen, dat ook het risico van assuradeuren in een *noodhaven* ook een einde neemt, zoodra de reis wettig is gestaakt.

Wat is „Wettige staking van de reis”?

Wat moet nu echter worden verstaan onder het begrip „Wettige staking van de reis”?

Volgens Nolst Trénité³⁾, blz. 275 e.v., moet onder de verzekerde reis niet worden verstaan de reis *van het schip*, doch met hem is men algemeen van meening, dat in Art. 628 en Art. 632 de reis *van het goed* wordt bedoeld, zoodat de reis, welke assuradeuren hebben verzekerd, langer is dan die van het vervoerende stoomschip.

Indien dus een schip rechtens in een haven de reis beëindigt, dan wil dit nog niet zeggen, dat de verzekerde reis van het goed, welke de assuradeur verzekerd heeft, ook zonder meer geëindigd is, doch deze zal het risico verder blijven doorloopen, indien de goederen met een ander schip worden verzonden, een en ander eventueel tegen een nader te regelen verbetering van premie.

Ook echter wanneer de reis inderdaad wordt gestaakt, loopen assuradeuren volgens Art. 632 toch nog risico gedurende 15 dagen of zooveel korter als de goederen uit het stoomschip zijn gelost.

Volgens Nolst Trénité, blz. 248, omvat het wettelijk begrip „staking van de reis” zoowel het opgeven van een nog niet begonnen reis als het niet voortzetten eener reeds aangevangen reis.

Art. 464 van het Wetboek van Koophandel bepaalt, dat, ingeval van tijdsbevrachting, ieder der partijen bij de vervoerovereenkomst (dus de reeder en de verschep(er) bij schriftelijke kennisgeving aan de vervoerovereenkomst een einde kan maken, als door een maatregel van hoogerhand of door het uitbreken van een oorlog de uitvoering van de overeenkomst wordt belet en niet binnen een redelijken tijd kan worden hervat.

Art. 520a bepaalt, dat, ingeval de reis door een tegen het schip genomen maatregel van hoogerhand of door het uitbreken van een oorlog, waardoor het schip onvrij wordt, niet of niet binnen een redelijken tijd, nadat zij is aangevangen, kan worden voortgezet, ieder der partijen bij schriftelijke kennisgeving aan de tegenpartij aan de overeenkomst een einde kan maken.

De schepen, welke indertijd in toen nog neutrale havens zijn binnengelopen, hebben tot op heden de reis niet voortgezet. Uit onlangs van de reederijen van deze schepen ontvangen circulaire blijkt, dat de reederijen thans de vervoerovereenkomst definitief als geëindigd beschouwen.

De opvatting is dus te verdedigen, dat eerst nu het Molest risico voor assuradeuren op goederen, welke zich aan boord van deze schepen hebben bevonden, is geëindigd, daar de reederij, hierbij gebruik makende van een haar in het *connossement* gegeven bevoegdheid (de zgn. *Liberties- of War-Clause*), zich van haar verplichting om de goederen naar een bepaalde haven te brengen, ontslagen acht.

Assuradeuren zijn echter van meening, dat reeds eerder staking van de reis aanwezig was, omdat er reeds op 10 Juni 1940, toen Italië in den oorlog werd betrokken, voor deze goederen een praktische onmogelijkheid voor verder vervoer bestond, zoodat op dat oogenblik staking van de reis moest worden aangenomen en het molest risico van assuradeuren uitdrukkelijk 15 dagen daarna was geëindigd.

Vast staat — en daarover bestaat, voorzoover bekend, geen verschil van meening —, dat de reis is gestaakt en derhalve de molestverzekering is geëindigd, indien de reederij gebruik maakt van de haar gegeven bevoegdheid en de vervoerovereenkomst beëindigt.

Er zijn echter juristen, die aannemen, dat de reis ook reeds dan geacht moet worden te zijn gestaakt, indien verder vervoer praktisch niet meer mogelijk is.

Dit laatste is, zooals hierboven bleek, eveneens het standpunt van assuradeuren in de de onderhavige gevallen.

Ook al zou men geneigd zijn te aanvaarden, dat de praktische onmogelijkheid van verder vervoer staking van de reis tengevolge heeft, dan kan men toch nog van meening verschillen over het tijdstip, waarop in de onder-

³⁾ Mr. J. G. L. Nolst Trénité, „Zeeverzekering 1928”.

havige gevallen de reis moet worden geacht te zijn gestaakt.

Dit behoeft n.l. naar onze meening niet absoluut 10. Juni 1940 te zijn geweest, daar er nadien wel degelijk een mogelijkheid kan hebben bestaan voor verder vervoer.

De feitelijke omstandigheden zullen in dit geval moeten beslissen.

Uit het feit echter, dat de reederijen van deze schepen eerst in Juli 1941 mededeelden, dat zij de vervoervereenkomsten als beëindigd beschouwden, mag worden geconcludeerd, dat volgens haar opvattingen tusschen September 1939 en Juli 1941 wel een mogelijkheid tot verder vervoer heeft bestaan, daar zij anders ongetwijfeld reeds eerder tot gebruikmaking van deze, haar in het connossement gegeven, bevoegdheid zouden zijn overgegaan.

Volgens de opvattingen van de reederijen bestond er dus waarschijnlijk, zij het wellicht, een geringe, mogelijkheid, dat deze partijen alsnog naar haar bestemming konden worden vervoerd. In dit geval bestond er een belemmering van het verdere vervoer van de goederen, die, zooals men wellicht in September 1939 aannam, slechts van tijdelijken aard was. De reis — en derhalve het vervoer — wordt dan niet als gestaakt beschouwd, doch slechts als geschorst, hetgeen echter geen beëindiging van de verzekering tengevolge heeft.*

Mogelijkheid van een opleving door minnelijke schikking?

Het laat zich aanzien, dat over het al of niet aansprakelijk zijn van assuradeuren in het hierboven ter sprake gebrachte geval het laatste woord nog niet is gesproken.

Men moet bewondering hebben voor de wijze, waarop de juristen — al naar gelang zij voor assuradeuren, dan wel voor verzekerden optreden — al hun scherpzinnigheid ten toon spreiden om aan te toonen, dat de verzekering reeds was beëindigd dan wel nog van kracht was, toen een molestevenement plaats vond. Aan den anderen kant kan men zich echter voorstellen, dat een verzekerde, die nu na 2 jaar nog niet weet, waar hij aan toe is, een gevoel van vrevél niet kan onderdrukken.

Het ware daarom o.i. te wenschen, dat de Gemachtigden der Regeering voor de Staatsmolestverzekering te Amsterdam en te Rotterdam zouden adviseeren om het tijdstip, dat door de reederijen voor het beëindigen van de vervoervereenkomst werd aangenomen, ook als het einde van de molestverzekering aan te merken. Vele processen zouden hierdoor worden voorkomen, en indien de assuradeuren, die, zooals bekend, de door hen geteekende bedragen voor 95 pCt. bij den Staat hebben hervzerkerd, deze regeling eveneens zouden volgen, dan zou een dergelijke geste door den handel ongetwijfeld worden gewaardeerd.

R. SODENKAMP Jr.

HET MERKARTIKEL IN OORLOGSTIJD.

De positie van het merkartikel, gelijk van zoveel andere dingen, heeft door het intreden van de oorlogseconomie een grondige wijziging ondergaan. Om deze stelling toe te lichten, is het nodig, allereerst aan te geven, welke functie door het merkartikel werd vervuld in de aan de huidige oorlog voorafgegane jaren van vredeseconomie. Door de toen geldende toestand te stellen tegenover de huidige, kan men vervolgens nagaan, in hoeverre er van een wijziging als bedoeld inderdaad sprake is. In het hierna volgende zal het accent vallen op het gezichtspunt van den fabrikant van het merkartikel.

Voordelen van het merkartikel in normale jaren.

Welke betekenis had het merkartikel voor den fabrikant in normale tijd? Het merkartikel was voor den fa-

brikant boven al een middel om zijn afzet te stimuleren¹⁾. Het probleem was immers voor den modernen fabrikant over het algemeen niet meer in de eerste plaats: „hoe maak ik het”, maar: „hoe verkoop ik het”. Naast de productiekosten in engere zinné deden de typische verkoopkosten — d. z. kosten, gemaakt niet om een bestaande vraag te bevredigen, maar om nieuwe vraag te creëren, resp. om vraag-in-het-algemeen, die nog niet is geconcretiseerd, om te zetten in vraag-naar-een-bepaald-artikel, vraag naar een bepaalde wijze van bevrediging — hun intrede. Het had van het standpunt van den individueelen fabrikant pas zin, zulke verkoopkosten te maken, wanneer hij den potentiëlen koper een artikel kon voorhouden, dat op een of andere wijze *geïndividualiseerd* was, zodat deze, een bepaalde behoefte gevoelende, daarmee een bepaalde wijze van bevrediging associeerde. Het middel bij uitnemendheid daartoe was het merkartikel, welks opkomst tegelijk deze betekenis had, dat het den fabrikant bevrijdde uit de greep van een naar zijn smaak te machtig wordende groothandelaar, door hem, via zijn reclame, opnieuw in direct contact, te brengen met den uiteindelijke consument van zijn product; zij het ook, dat hij voor de technische distributie van zijn artikel veelal gebruik bleef maken van het intermediair van de gevestigde groot- en detailhandel. Het artikel, verkocht onder een merk, kreeg daardoor a.h.w. een identiteitsbewijs mee op zijn weg. Dit had voor den fabrikant belangrijke consequenties.

In de eerste plaats had de fabrikant te zorgen voor een zoveel mogelijk constante kwaliteit. Want dat was tenslotte het aantrekkelijke van het merkartikel voor het publiek: dat men erop aan kon, dat, wanneer men een bepaald merkartikel kocht, men dan een artikel kocht, niet slechts van een bepaalde herkomst, maar daarmee implicite van een bepaalde hoedanigheid, een garantie, die men bij het anonieme artikel miste. Langs deze weg slechts kon er sprake zijn van het ontstaan van een zekere goodwill voor het merkartikel, van datgene, wat door Hirsch²⁾ een „Meinungs-Monopol” werd genoemd. Deze ontwikkeling betekende, om hetzelfde nog eens in andere woorden — namelijk in de terminologie van Landauer³⁾ — te zeggen, dat de productie van een merkartikel niet primair „preisbestimmt” was, maar „qualitätsbestimmt”. Hierdoor kwam op den fabrikant een grote verantwoordelijkheid te rusten. Hij kon zich de luxe van een weinig constante kwaliteit niet meer veroorlooven, en moest een uiterst soepele houding aannemen tegenover eventuele reclames⁴⁾.

Het merkartikel bracht voorts mee, dat de fabrikant nu in staat was, reclame te maken voor *zijn* merk. Het merk was onontbeerlijke voorwaarde voor een individuele reclamecampagne. De reclame werkte, indien doelmatig aangewend, op haar beurt een vergroting van de omzet en — hetgeen met het oog op de mogelijkheid van gestandaardiseerde massaproductie van nog groter belang was — een meer stabiele afzet in de hand.

In de derde plaats bracht het merkartikel wijziging in de concurrentieverhoudingen. Immers, de fabrikant van het merkartikel was monopolist, weliswaar niet voor de soort goed, maar wel voor zijn merk. Van vrije concurrentie was geen sprake meer. De markt viel voortaan uiteen

¹⁾ Men vgl. o.a. F. Findeisen „Die Markenartikel im Rahmen der Absatzökonomik der Betriebe” en G. Bergler „Der Markenartikel im Rahmen der industriellen Absatzwirtschaft”, in de Festgabe voor Prof. Vershofen „Marktwirtschaft und Wirtschaftswissenschaft” (blz. 233-284).

²⁾ J. Hirsch „Der moderne Handel”, 2e dr. bl. 200.

³⁾ Geciteerd bij Hirsch bl. 201.

⁴⁾ Terecht wijst Proesler — Handbuch der Verbrauchsforschung, 2. Band, Gesamtauswertung I. Teil (1940, bl. 226) — erop, dat een der koopmotieven bij het merkartikel wordt gevormd door „die relativ grösseren Erfolgsaussichten einer nachträglichen Beschwerde”.

in een aantal deelmarkten. Natuurlijk bleef tussen die deelmarkten wel een zeker verband bestaan, in die zin, dat merkartikelen, voorzover ze technisch niet of weinig uiteenliepen, elkaar beconcurrerden. Maar binnen zekere grenzen had toch de merkartikelfabrikant de mogelijkheid, een eigen prijs- en productiebeleid te voeren. In de literatuur wordt dit geval aangeduid met de term „monopolistische concurrentie”, die dus ontstaat, zodra niet meer voldaan is aan de eenheid van markt en waar, die voorwaarde was voor vrije concurrentie.

In de praktijk leidde dit tot prijszetting door den fabrikant t. a. v. den uiteindelijke consument, onder gelijktijdige fixatie van de marges voor groot- en kleinhandel, met als tegenhanger een — intussen door velen betwist — recht van den fabrikant op prijshandhaving. Dit recht liet zich daardoor rechtvaardigen, dat een vaste prijs evenzeer één van de peilers van de goodwill van het merkartikel was als de constante kwaliteit.

Tenslotte bracht de opkomst van het merkartikel voor den fabrikant de noodzaak mee, ook aan het uiterlijk — vorm en verpakking — van het artikel veel zorg te besteden. De ervaring leerde, dat de merkartikelfabrikant met verandering van het uiterlijk van zijn artikel zeer voorzichtig moest zijn, omdat de associatieve werking van een bepaalde verpakking van niet geringe betekenis bleek te zijn⁵⁾.

Het merkartikel bleek dus voor alles te zijn een middel voor den fabrikant (hetzelfde geldt natuurlijk m. m. voor het eigen merk van groot- of kleinhandel) om zijn afzet te stimuleren, door aan den verbruiker met het stoffelijke artikel tegelijk een kwaliteitsgarantie, of m. a. w. niet slechts een artikel met meer, maar een artikel van een bepaalde gegarandeerde hoedanigheid, aan te bieden.

Het merkartikel in de huidige tijd.

Maar de kwintessens van het merkartikel — de kwaliteitsgarantie, die immers door het publiek met het merk werd geïdentificeerd — werd tegelijk zijn zwakte plek. Het is dit, wat in de huidige omstandigheden wel zeer duidelijk aan de dag treedt.

In een tijd als deze met zijn algemene hongersnood naar goederen, vormt de afzet, over het algemeen, ook voor den merkartikelfabrikant, geen probleem meer. Nu ziet hij zich echter geconfronteerd met een ander probleem, namelijk hoe de kwaliteit van zijn product te handhaven, nu de grondstoffen niet alleen schaarser, maar vaak ook van slechtere kwaliteit zijn geworden. Wanneer de grondstoffen alleen maar schaarser waren geworden, en eventueel daardoor duurder, dan zou de fabrikant van het merkartikel waarschijnlijk zijn productie wat inkrimpen en genoegen nemen met een kleinere winstmarge,

⁵⁾ Zeer omvangrijke onderzoeken, in Duitsland ingesteld onder auspiciën van de in 1935 op initiatief van Prof. Vershofen gestichte „Gesellschaft für Konsumforschung”, brachten op dit punt o.a. het volgende aan het licht: „Bemerkenswerterweise beschränkt sich das Verlangen nach Garantie für die möglichst langfristige Einhaltung einer tadellosen Qualität durchaus nicht bloss auf die Einwandfreiheit des Materials und die voll befriedigende Verwendbarkeit des Verbrauchsobjektes als solcher, sondern es erstreckt sich ebenfalls auf die Verpackung sowie auf die Form, in der für Markenware geworben wird. Das heisst: alles, was den Markenartikel überhaupt betrifft, muss von unbedingtster Qualität zeugen, soll das Vertrauen der Bedarfsträger nicht erschüttert werden” (Proesler t. a. p. bl. 225). Vgl. ook het Wirtschaftsblatt der Industrie- und Handelskammer zu Berlin d.d. 2 Aug. 1941: „Verpackungsfragen bedeuten hier Lebensfragen, denn die äussere Umhüllung repräsentiert die Firma, und schon die Verpackung gilt als Qualitätsgarantie”.

liever dan dat hij de goodwill van zijn artikel in gevaar zou brengen door ook grondstoffen van mindere hoedanigheid te verwerken, resp. door de prijs van zijn artikel te verhogen (aangenomen, dat hij daarin niet door prijsvoorschriften van overheidswege zou worden belemmerd).

Maar wanneer de voorraden grondstoffen van oude kwaliteit langzamerhand uitgeput raken en aanvulling niet of in zeer onvoldoende mate plaats vindt, dan staat hij eerst recht voor het dilemma: of zijn bedrijf op gang houden met grondstoffen van inferieure kwaliteit, of de productie stopzetten, d.w.z. dit merkartikel uit de markt nemen. Het eerste zal doorgaans de verkeerde weg zijn. Immers: elk ingevoerd merkartikel leeft van een „gunstmonopolie”, leeft bij de gratie van het vertrouwen, dat het publiek een bepaald merk doet identificeren met een artikel van een bepaalde hoedanigheid. Wordt het publiek in dit vertrouwen beschaamd, doordat het, onder dekking van het bekende merk, een inferieur product krijgt toegestopt, dan kan dit niet anders dan fataal zijn voor de toekomstige afzetmogelijkheden van het artikel in kwestie, omdat het uiterst moeilijk, zo niet onmogelijk blijkt te zijn, een eens geschokt vertrouwen te herwinnen⁶⁾. En het behoeft geen betoog, dat de verstandige ondernemer niet slechts naar vandaag, maar ook naar morgen zal kijken, en het niet in zijn belang kan zijn, vandaag de glazen in te gooien, die hij morgen nodig zal hebben.

Men zal wellicht opmerken, dat het toch mogelijk is, op de verpakking aan te geven, dat wegens de bijzondere omstandigheden het artikel tijdelijk in bepaalde opzichten van het bekende afwijkt. Maar waarom dan niet de knoop doorgehakt en, tijdelijk, met dit merk gebroken, want het lijkt mij onbetwistbaar — en de ervaringen, tijdens de vorige oorlog opgedaan, wijzen in dezelfde richting⁷⁾ —, gevoerde merk als ruggesteun zou genieten, niet opweegt tegen de schade, die men berokkent aan de goodwill en daarmee reeds bij voorbaat aan de toekomstige afzet van zijn artikel.

Men overschat m. i. het begripsvermogen en de goedwillendheid van het publiek, wanneer men meent, de kwaliteitsverslechtering van het bekende kwaliteitsproduct te kunnen rechtvaardigen als tijdelijk, namelijk als zijnde onvermijdelijk wegens de bijzondere tijdsomstandigheden, en als zodanig dus van voorbijgaande aard. Dat laatste dringt net niet meer door; men constateert alleen de kwaliteitsverslechtering als een feit, trekt daaruit zijn consequenties en is dan veelal voor goed voor het merk als koper verloren.

Het lijkt dan ook geen twijfel, dat die ondernemer, van zijn standpunt beschouwd, het verstandigst handelt, die in zulke omstandigheden het merkartikel — gesteld natuurlijk, dat hij interesse meent te hebben bij een ongekrenkte reputatie van dat merk — geheel uit de markt neemt, en, zolang de toestand van grondstoffenschaarste voortduurt, zijn bedrijf omschakelt op een ander, verwant product, bijv. een soortgelijk product alleen van mindere kwaliteit, en dat dan eventueel onder een ander merk op de markt brengt. Het zal, zodra weer meer normale toestanden intreden, in het algemeen mogelijk zijn, het oude, tijdelijk teruggenomen merkartikel, met relatief geringe kosten weer ingevoerd te krijgen, temeer wanneer — of misschien is het juist te zeggen: mits — men in zijn reclame voor het oorlogsproduct van tijd tot tijd

⁶⁾ Proesler blijkt van dezelfde gedachte: „Da nun einmal „Marke” und „Gütegewähr” für den Verbraucher begrifflich dasselbe bedeuten, erscheint es geboten, dem Qualitätsgedanken um jeden Preis Rechnung zu tragen”.

⁷⁾ Vgl. b.v. het artikel „Markenartikel-Erfahrungen im Kriege” van Dr. M. Beyerling, Der deutsche Volkswirt, 30 Mei 1941.

een herinnering aan het oude artikel inlast⁸⁾. Een bijkomstig voordeel kan nog zijn, dat men straks misschien dat „oorlogsproduct” — mits men bij de keuze van een merk voor dat artikel zo te werk ging, dat daarin geen direct verband met de oorlogstoestand werd gelegd — zal kunnen benutten als een bijmerk naast het dan in ere te herstellen hoofdmerk, en aldus de dan bestaande vraagconstellatie vollediger zal kunnen uitbuiten.

J. H. SPIEGELENBERG.

⁸⁾ Over de gewijzigde taak van de reclame voor het merkartikel in distributietijd vgl. men o.a. het artikel „Reclame voor het merkartikel” van W. N. van der Sluys Jr. in het speciale nummer van „De Zakenwereld” dd. 17 Mei 1941.

Een probleem op zichzelf — waarop hier intussen niet nader wordt ingegaan — wordt gevormd door de gevaren, die voor het zgn. „bonafide” merkartikel (en voor het publiek!) dreigen van de zijde van de vele gelegenheidsmerken, waarmee de markt in de huidige tijd wordt overstromd; ik heb hier niet op het oog de oorlogsproducten van fabrieken met een gevestigde reputatie, maar de creaties van de beunhazen, die alleen maar willen profiteren van de bestaande koopwoede door het op de markt brengen van allerlei inferieure producten, hetgeen tegelijk een verwatering van het begrip „merkartikel” impliceert. Men vgl. hierover b.v. het artikel „Bekende merkartikelen in de branding” van P. Beishuizen in „De Zakenwereld” van 15 Maart 1941.

Verschillende aspecten van het merkartikel in het kader van de oorlogseconomie vinden voorts belichting in een aantal belangwekkende artikelen in „Der deutsche Volkswirt” dd. 15 Nov. 1940 (Sonderheft: Markenartikel in Krieg und Frieden); vgl. ook H. Ruban, „Markenartikel im Kriege”, Die deutsche Volkswirtschaft, Febr. 1940.

STATISTISCHE BĒPALING VAN DE VRAAG NAAR GAS VOOR HUISHOUDELIJKE DOELEINDEN.

Inleiding.

Het verbruik van gas voor huishoudelijke doeleinden wordt, evenals dat der meeste andere verbruiksgoederen, bepaald door een vrij groot aantal factoren, waarvan er eenige het verbruik gunstig, andere daarentegen ongunstig beïnvloeden, t.w.:

1. den prijs;
2. het inkomen van de verbruikers;
3. de verbruiksgewoonten van de verbruikers (de zgn. „gasbesparing”);
4. de mogelijkheid van nieuwe toepassingen;
5. de prijzen van eventuele substitutiegoederen (in casu electriciteit, petroleum, vaste brandstoffen);
6. de prijzen van eventuele complementaire goederen (in casu de prijzen van gasteostellen).

Een aantal dezer factoren, o.a. de prijs van gas en van enkele der complementaire goederen, vallen binnen het bereik der bedrijfspolitiek (tariefpolitiek); andere, bijv. het inkomen der verbruikers, de prijzen van eventuele substitutiegoederen, vallen daarbuiten. Het is derhalve voor het bedrijf van groot belang om den invloed van eerstgenoemde factoren op het verbruik zoo nauwkeurig mogelijk te kennen.

De economische theorie is hier gewend te werken met de begrippen „vraagfunctie” en „vraagelasticiteit”. Onder een vraagfunctie wordt verstaan de functioneele samenhang tusschen den prijs en het verbruik, die optreedt onder de veronderstelling, dat alle overige factoren, welke het verbruik bepalen, onveranderd blijven. Wanneer de vraagfunctie eenmaal bekend is, kan men hieruit op zeer eenvoudige wijze de „vraagelasticiteit” bepalen. De vraagelasticiteit is het quotiënt van de procentueele toe-

neming van het verbruik, als gevolg van een deze toename veroorzakende procentueele afneming van den prijs (of omgekeerd). Indien de procentueele verandering van de vraag gelijk is aan de procentueele wijziging in den prijs (in tegengestelde richting) en dus het product van hoeveelheid en prijs (d. i. de voor het artikel bestede prijsom) constant blijft, dan is de vraagelasticiteit gelijk aan één. Is de procentueele verandering in de vraag grooter dan die in den prijs, dan is de vraagelasticiteit grooter dan één, en spreekt men van een elastische vraag; in het tegengestelde geval spreekt men van een onelastische vraag. De kennis van de grootte der vraagelasticiteit maakt het dus mogelijk — de andere het verbruik bepalende factoren constant gedacht — een antwoord te geven op de vraag, welke invloed op het verbruik van een tariefswijziging mag worden verwacht.

De methode van het onderzoek.

Om een vraagfunctie statistisch te kunnen bepalen volgde de oude statistische methode de economische theorie op den voet. Getracht werd nl., door middel van statistische kunstgrepen of door gebruik te maken van bijzondere omstandigheden, den invloed van alle overige factoren, welke naast den prijs het verbruik mede bepalen, te elimineeren. Met behulp van de methode der enkelvoudige correlatierekening, trachtte men vervolgens den functioneele samenhang tusschen verbruik en prijs vast te leggen. Deze methode stuitte in de practijk evenwel op groote bezwaren, waarop hier niet nader ingegaan kan worden, en werd dan ook hoe langer hoe meer vervangen door de methode der zgn. multiële correlatierekening-methode, die in het kort op het volgende neerkomt: men zoekt niet meer speciaal naar gevallen, waarin alle overige, het verbruik medebepalende, factoren onveranderd blijven, maar men tracht de fluctuaties in het verbruik direct te bepalen uit *alle* het verbruik bepalende factoren tezamen. Men laat derhalve het bekende economische isolatieprincipe vallen. Bij de berekeningen gaat men meestal uit van historisch gegeven reeksen.

Nu doet zich bij de bepaling van de vraagfunctie voor het verbruik van gas, volgens bovenvermelde methode, de volgende statistische moeilijkheid voor. Indien men het verbruik van gas voor huishoudelijke doeleinden van een bepaald verzorgingsgebied aan een statistische analyse onderwerpt, uitgaande van historische reeksen, dan constateert men, dat zoowel het verbruik en de prijs als een aantal andere factoren zich in den loop van den tijd betrekkelijk gelijkmatig ontwikkelen (volgens een zgn. trend). Hierdoor wordt het bepalen van de vraagfunctie, op grond van dat statistische materiaal, onmogelijk. De methode der correlatierekening veronderstelt nl. een zekere spreiding van het statistische materiaal om de algemeene ontwikkelingstendens. Indien evenwel de aanpassing tusschen de gegeven tijdreeks en den trend goed is, kan het gevaar van zgn. multicollineariteit ontstaan, d.w.z. dat de verklarende reeksen een lineaire functie van elkaar zijn, zoodat de gevonden coëfficiënten, t.o.v. ieder der bepalende factoren afzonderlijk, volkomen onbetrouwbaar worden¹⁾.

Om nu de genoemde moeilijkheid te ondervangen, hebben wij getracht de vraagfunctie te bepalen volgens de zgn. „geografische methode”. Bij het gas doet zich nl. de gunstige omstandigheid voor, dat men zeer goed de vraagfunctie kan bepalen door de verschillen in het verbruik in verschillende steden te verklaren uit die in den prijs en het gemiddelde inkomen. Zoowel de tarieven als de inkomens en de andere factoren loopen van plaats tot plaats sterk uiteen, waardoor men op deze wijze wel een voldoende spreiding in het materiaal verkrijgt.

¹⁾ Zie hierover: R. Frisch „Statistical Confluence Analysis by Means of Complete Regression System”, Oslo 1934. J. B. D. Derksen „Waarschijnlijkheidstheoretische grondslagen van de regressie-analyse”, Nederlandsch Tijdschrift voor Natuurkunde, Jan. 1941.

Het statistische materiaal.

Zooals reeds vermeld, wordt het verbruik van gas voor huishoudelijke doeleinden bepaald door de volgende factoren: den prijs, het inkomen, de verbruiksgewoonten, de mogelijkheid van nieuwe toepassingen, den prijs van de substitutiegoederen, den prijs van de complementaire goederen.

Het verbruik (gemiddeld verbruik per gezin) werd als volgt bepaald. De „Huishoudrekeningen van 598 gezinnen” (publicatie van het Centraal Bureau voor de Statistiek) vermelden voor elk der bij het onderzoek betrokken gezinnen het gedurende de periode van een jaar voor gas bestede bedrag (periode Juni 1935/Juni 1936 of Sept. 1935/Sept. 1936). Het „Statistiek Overzicht der Bedrijfscijfers” (publicatie van het Centraal Bureau der Vereeniging van Gasfabrikanten in Nederland) geeft de verschillende gastarieven. Neemt men nu aan, dat ieder gezin het voor hem voordeligste tarief kiest, dan kan men uit deze gegevens voor ieder der in het onderzoek betrokken gezinnen het verbruik berekenen. Opgemerkt dient evenwel te worden, dat de eventuele huur van gastoeuvelen — dus van de complementaire goederen, niet die van de gasmeters — welke huur in het bestede bedrag voor gas begrepen is, verwaarloosd werd, daar het beschikbare statistische materiaal niet toeliet hiermede rekening te houden: De fout, die men hierdoor maakt, zal echter gering zijn. Op bovengeschetste wijze werd nu voor een aantal steden het gemiddelde verbruik per in het verbruiksonderzoek betrokken gezin berekend. In tegenstelling tot de meeste andere verbruiksgoederen, wordt het gas meestal niet verkocht tegen een bepaalden prijs per eenheid, doch volgens tariefsystemen, die veel ingewikkelder van aard zijn. Het verschil in tariefvorm spruit voort uit de onderling afwijkende technische verhoudingen en de sociale structuur van de verzorgingsgebieden. De in 't onderzoek voorkomende tariefvormen zijn: het metertarief, het zgn. gestaffelde metertarief, het vastrecht tarief en het enkel- en dubbelgestaffelde vastrecht tarief. In den meest algemeenen vorm heeft men dus een vastrecht (VR) en een prijs per additioneelen m³ (P). Van deze beide werkt het vastrecht economisch als een inkomensvermindering, zoodat het inkomen gecorrigeerd moet worden voor het vastrechtbedrag; de additioneele prijs, d.i. de prijs van de laatstgekochte eenheid, is dan de bij de berekeningen te gebruiken prijs²⁾.

Het gezinsinkomen kan zonder verdere correcties ontleend worden aan de „Huishoudrekeningen van 598 gezinnen”.

Het was slechts ten deele mogelijk om rekening te houden met den invloed van de „gasbeschaving”. Immers elk gegeven hieromtrent, behalve het verbruik zelf, ontbreekt. Om toch eenigszins rekening te houden met het verschil in „gasbeschaving”, werden plaatsen als Maastricht en Heerlen — waar zeer goedkoop afvalbrandstoffen van de mijnen de ontwikkeling der gasbeschaving hebben geremd — niet in het onderzoek betrokken. In die plaatsen liggen de verhoudingen op energiegebied geheel anders dan in de overige plaatsen, welke in het onderzoek werden betrokken³⁾.

Van den invloed der nieuwe toepassingsmogelijkheden kan worden afgezien, daar de invloed daarvan zich eerst over een vrij langen tijd doet gelden en dus hier, waar statistische waarnemingen over één jaar als basis dienen, niet ter zake doet. Rest nu nog te bespreken den invloed van de substitutiegoederen (electriciteit, petroleum en vaste

brandstoffen). In het reeds geciteerde artikel in het E.T.T. werd reeds bewezen, dat er van een concurrentie tusschen gas en electriciteit weinig te merken valt, wellicht omdat het concurrentiegebied van deze twee producten minder groot is dan men oppervlakkig zou denken⁴⁾. De prijzen van petroleum en vaste brandstoffen doen in dit onderzoek niet ter zake, daar de gevallen, waarin regionale verschillen optreden (zooals te Maastricht en Heerlen voor de vaste brandstoffen het geval is) geëlimineerd zijn.

Tenslotte kan van den invloed van den prijs der gasapparaten worden afgezien, daar in dezen prijs geen regionale afwijkingen van beteekenis verwacht kunnen worden.

Tabel I geeft een overzicht van het statistisch materiaal:

Plaats	aantal waarnemingen	jaarverbruik m ³	additioneele prijs in centen per m ³	gezinsinkomen (gecorrigeerd) guldens
Eindhoven	57	458	6,7	3141
Groningen	49	310	8,2	2034
Enschede	34	248	9,0	1859
Tilburg	46	423	6,0	2098
Deventer	21	504	6,5	2211
Leiden	13	408	7,4	2237
Hilversum	6	594	8,0	4097
Amersfoort	7	478	9,0	3396
Langstraat	10	276	10,9	1726
Zeeuwsch-Vlaanderen	24	337	8,8	2093
Meppel	13	311	6,6	2736
Hillegom	5	571	5,0	3034
's-Hertogenbosch	10	430	8,2	2615
Leeuwarden	9	495	8,0	3506
Harlingen	6	405	7,2	2019
Alkmaar	6	297	5,6	1759

De resultaten van het onderzoek.

Met behulp van de methode der multi-pele correlatierekening werd het volgende functioneele verband tusschen het verbruik V (in m³ per gezin), den additioneelen prijs P (in centen per m³) en het voor het vastrechtbedrag gecorrigeerde inkomen I' (in gulden per gezin) gevonden⁵⁾:

$$V = 2,98 P^{-0.40} I'^{0.73} \quad 6)$$

In fig. 1 zijn op logarithmische schaal weergegeven

⁴⁾ Het is mogelijk, dat sindsdien de intensievere propaganda voor het gebruik van electriciteit voor kookdoeleinden hierin eenige verandering heeft gebracht. Van groot belang kan echter de invloed van electrischen stroom als substitutiemiddel voor gas in deze korte periode niet zijn geworden. Voor het onderhavige onderzoek, dat gebaseerd is op waarnemingen in 1935 en 1936, mag uiteraard de in 1937 verkregen conclusie ten volle worden toegepast.

⁵⁾ Men krijgt hier dus een figuur, die reeds door andere onderzoekers is toegepast, nl., dat het inkomen van te voren wordt verminderd met een zeker bedrag. Zoo wordt door Roos en v. Szelski („The dynamics of automobile demand” uitgegeven door de General Motors Corp. N.Y. 1939) bij de behandeling van de vraag naar automobielen als verklarende factor niet het inkomen per hoofd, maar het „supernumerary income per capita”, d. w. z., het inkomen, dat overblijft na aftrek van de kosten voor de eerste levensnoodzakelijkheden en directe belastingen, genomen. Daar evenwel bij gas de concurrentie met de overige goederen, zooals werd medegedeeld, niet zeer sterk schijnt te zijn, werd volstaan met een inkomenscorrectie van 't vastrecht voor gasalleen. Daarbij komt nog, dat gas zelf tot de eerste levensnoodzakelijkheden behoort.

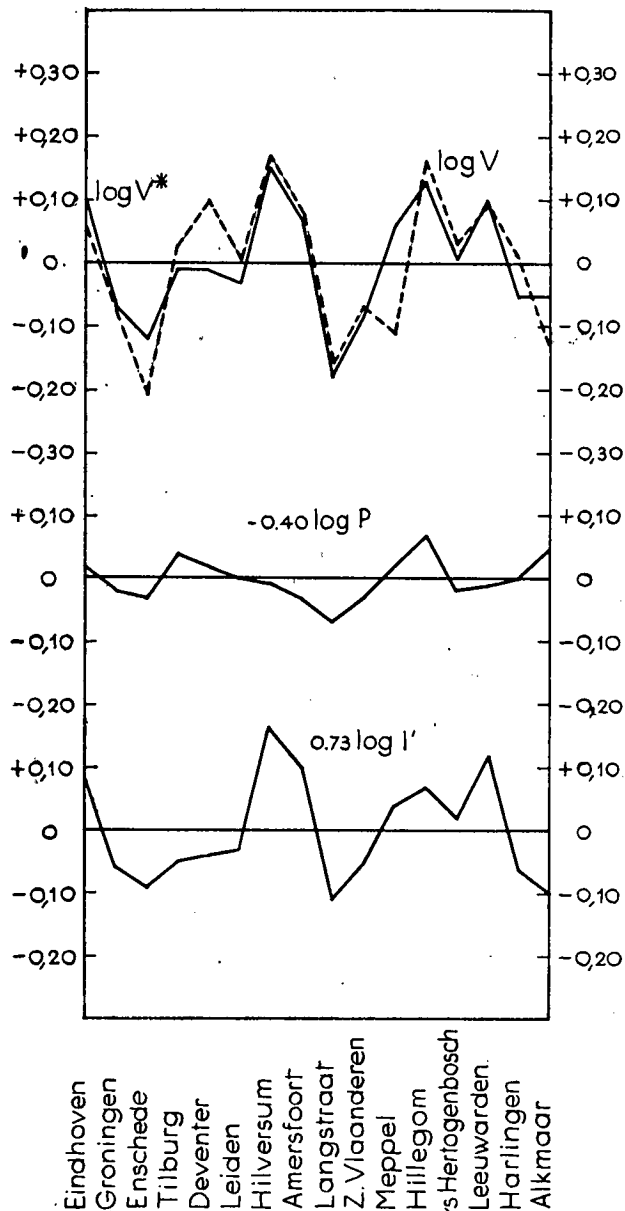
⁶⁾ De betrouwbaarheid der gevonden coëfficiënten werd getoetst met behulp van de methode van Frisch (zie R. Frisch op. cit.). De gevonden coëfficiënten bleken een behoorlijken graad van betrouwbaarheid te bezitten.

²⁾ Voor hen, die nadere bijzonderheden over de gebruikte methode wenschen, zij verwezen naar het artikel „Statistische bepaling van de vraagfunctie voor electricische energie voor licht, huishoudelijk verbruik en verwarming” van Prof. Dr. J. Tinbergen en schrijver dezes, in het Economisch Technisch Tijdschrift van Sept. 1937.

³⁾ Zie „Het Gas” 1935, no. 1 „Invloed van tarief op (munt) gasverbruik”, blz. 15.

het waargenomen verbruik v , het berekende verbruik v^* , alsmede de bijdrage van den additioneelen prijs p en het gecorrigeerde inkomen i' in de verklaring van het verbruik ($\lg v^* = -0,40 \lg p + 0,73 \lg i'$). De groottheden $\lg v$, $\lg v^*$, $\lg p$ en $\lg i'$ stellen de afwijkingen voor van de gemiddelde waarden der respectievelijke absolute waarden $\lg v$, $\lg v^*$, $\lg p$ en $\lg i'$. De correlatie-coëfficiënt, welke een maat is voor den samenhang tusschen $\lg v$ en $\lg v^*$, en waarin de maximaal te bereiken waarde i is, bedraagt 0,81.

Fig. 1

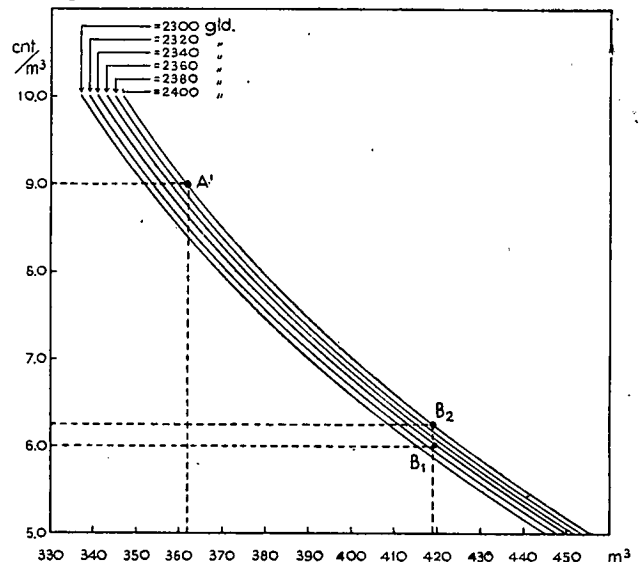
Uit fig. 1 valt te zien, dat de berekende waarden van het verbruik (v^*) vrij behoorlijk overeenstemmen met de waargenomen waarden van het verbruik (v). De elasticiteiten t.o.v. den prijs, resp. het inkomen, bedragen 0,40 en 0,73, m.a.w. met een prijsverlaging van 10 pCt. (van den additioneelen prijs) correspondeert een verbruiksvermeerdering van 4 pCt., en met een inkomensvermeerdering van 10 pCt. een verbruiksvermeerdering van 7,3 pCt. De vraag is dus zowel t.o.v. den prijs als t.o.v. het inkomen onelastisch.

In het reeds vermelde artikel in „Het Gas” werd een figuur gepubliceerd, waarin het verband tusschen verbruik en prijs (muntgastarief) werd gedemonstreerd. Uit deze figuur kan een gemiddelde prijselasticiteit van één afgeleid worden. Opgemerkt dient evenwel te worden, dat met

den invloed van het inkomen — een invloed welke, zoals werd aangetoond, geenszins mag worden verwaarloosd — geen rekening gehouden werd. De spreiding was dan zeer groot, zoodat de betrouwbaarheid van den gevonden elasticiteitscoëfficiënt gering is. Roy ⁷⁾ vond voor de stad Parijs, volgens een alleszins betrouwbare methode, een prijselasticiteit van 0,47, hetwelk goed overeenkomt met het hierboven gevonden cijfer.

Aan de hand van fig. 2 kan tenslotte de werking van de verschillende tariefsystemen gedemonstreerd worden. In

Fig. 2.

deze figuur is langs de verticale as uitgezet de additioneële prijs (in centen per m^3) en langs de horizontale as het verbruik per gezin (in m^3). De lijnen in de figuur, berekend met behulp van de gevonden betrekking, geven grafisch — voor een reeks van gegeven inkomens — het functioneele verband tusschen den prijs van een additioneële eenheid gas en het verbruik weer.

Voor het geval van een gasbedrijf, dat twee tarieven heeft — een gewoon metertarief (9 cent per m^3) en een vastrecht-tarief (vastrechtbedrag 5 gulden per maand, prijs per additioneële m^3 6 cent per m^3), bedraagt het berekende normale verbruik van een gezin met een inkomen van 2400 gulden per jaar, volgens het eerste tarief 362 m^3 en volgens het tweede tarief 419 m^3 per jaar. (Om het verbruik in het tweede geval te kunnen bepalen, moet men het verbruik nemen, dat behoort bij een m^3 -prijs van 6 cent en een inkomen van $2400 - 60 = 2340$ gulden).

Een rationeele bedrijfs-politiek moet er op gericht zijn om, bij gelijkblijvende kosten, een zoo groot mogelijke opbrengst te verkrijgen. Het is daarom interessant twee gevallen te beschouwen, waarbij een gezin met een bepaald inkomen dezelfde hoeveelheid gas betreft (b.v. de zoojuist berekende 419 m^3), maar volgens twee verschillende tarieven, nl. eenmaal volgens een vastrecht-tarief, vastrechtbedrag 60 gulden per jaar en 6 cent per m^3 , en eenmaal volgens een gewoon metertarief. In het laatste geval moet dan (zie figuur) de m^3 -prijs 6½ cent bedragen, wil inderdaad een verbruik van 419 m^3 optreden.

De opbrengst volgens het vastrecht-tarief bedraagt:

$$O_1 = 60 + 0,06 \times 419 = 85,14 \text{ gld.},$$

en volgens het gewone metertarief (6½ cent per m^3):

$$O_2 = 0,0625 \times 419 = 26,19 \text{ gld.}$$

Uit dit voorbeeld blijkt duidelijk genoeg het voordeel, dat er bij deze vraagfunctie voor het bedrijf bestaat bij het invoeren van een vastrecht-tarief.

A. L. G. M. ROMBOUTS.

⁷⁾ Zie: R. Roy „Etudes Econométriques”, Paris 1935, blz. 95.

NIEUWE FINANCIËLE WETGEVING IN FRANKRIJK.

Het bankwezen in Frankrijk is onlangs geheel opnieuw geregeld; de vroegere regelingen — voorzover bestaande — waren trouwens zeer incidenteel.

De nieuwe regeling is grotendeels vervat in een wet van 13 Juni 1941; het is wellicht niet van belang onthloot de hoofdtrekken dezer wet hier weer te geven. Slechts dient er vooraf op te worden gewezen, dat vergelijkingen spoedig mank gaan; het bankwezen in Frankrijk verschilde en verschilt niet onbelangrijk van het Nederlandsche, zoowel wat betreft de structuur, als de omstandigheden, waarin het functioneert.

Algemeene maatregelen voor de banken.

De wet van 13 Juni 1941 „relative à la réglementation et à l'organisation de la profession bancaire”, stelt als principe, dat als „bank” wordt beschouwd iedere onderneming, die haar bedrijf maakt van het in eenigerlei vorm van het publiek in deposito nemen van gelden, met het doel die in eigen beheer te beleggen of aan te wenden, onder verplichting tot teruggave op een later tijdstip. Op dit hoofdbeginsel bestaan eenige uitzonderingen; zoo worden gelden, dienende tot kapitaalsverhooging, gelden, aan de ondernemingen in kwestie toevertrouwd door firmanten of commanditaire vennoten, alsmede deposito's van het personeel tot maximaal 10 pCt. van het kapitaal niet aangemerkt als „in deposito gegeven gelden”. Evenmin worden als zoodanig beschouwd de gelden, die financiële instellingen zich verschaffen door het herdisconteeren van wissels of met opnemen van voorschotten bij andere banken; met name zijn voorts onder de uitzonderingen genoemd de bedragen, verkregen door de zgn. „pensions”. Deze pensions — transacties, die wij in het Nederlandsche bankwezen praktisch niet kennen — bestaan in een verkoop van schatkistpapier — meest op langere termijn, zooals de „Bons de la Défense Nationale” —, gepaard gaande aan een terugkoop op één, drie of zes maanden; zij spelen in de liquiditeit van het Fransche bankwezen een groote rol.

Het is aan instellingen, die geen „banken” zijn in den zin der onderhavige wet, verboden, gelden in deposito te nemen.

Een bankbedrijf mag slechts worden gedreven door commanditaire of naamlooze vennootschappen, of door vennootschappen „en nom collectif”. Zekere personen — o.a. zij, die bepaalde veroordeelingen te hunnen laste hebben, of die failliet zijn geweest — kunnen geen bankbedrijf uitoefenen.

Een minimum kapitaal, varieerend naar gelang van den rechtsvorm, is voorgeschreven.

Van alle „banken” wordt een lijst aangelegd, opgesteld door het hieronder nader te bespreken orgaan „Comité d'Organisation”. Deze lijst wordt in het Staatsblad gepubliceerd; geen andere banken dan die, voorkomende op bedoelde lijst, mogen bankzaken doen of zich zelfs „bankier” noemen. Een speciale lijst is ingesteld voor buitenlandsche banken, die filialen in Frankrijk hebben.

Het boekjaar van een bank sluit steeds op 31 December. Vorm en inhoud der jaarbalans worden dwingend voorgeschreven; bedragen de deposito's meer dan 500 miljoen Frs., dan is bovendien publicatie van een maandstaat verplicht; voor instellingen, die deposito's beneden de 500 miljoen Frs. hebben, is deze verplichting driemaandelijksch. Balansen en maandstaten worden gepubliceerd in een bijvoegsel van het Staatsblad.

Alle ingeschreven banken moeten lid zijn van een nieuw te vormen beroepsorganisatie; alle vroegere organisaties worden geliquideerd, en geen andere organisatie dan de officieele wordt toegelaten. Deze organisatie is de eenige schakel tusschen eenerzijds de leden en anderzijds het „Comité d'Organisation” en de — eveneens hieronder

behandelde — „Commission de Contrôle”; zij treedt in het algemeen naar buiten op overal, waar, naar haar meening, de algemeene belangen van het bankwezen op het spel staan.

Naast de hierboven besproken maatregelen ter bestrijding van de in Frankrijk welig tierende „beunhazerij” in het bankvak, staan andere maatregelen van organisatorischen en controleerenden aard.

Comité d'Organisation.

Het reeds genoemde „Comité d'Organisation” is samengesteld uit 6 door den Staat aangewezen bankiers; onder dit Comité behoren in de eerste plaats de ingeschreven banken, en voorts alle personen en instellingen, die van met het bankbedrijf samenhangende werkzaamheden hun beroep maken (makelaars, e.d.). Ook deze laatste groep kan worden gedwongen lid te worden van een te creëren beroepsorganisatie.

De Staat heeft bij het „Comité d'Organisation” een vasten vertegenwoordiger in den persoon van een door den Staatssecretaris van Economie en Financiën aangewezen Commissaris. Deze woont alle vergaderingen van het Comité bij, stelt in het Comité aan de orde alle aangelegenheden, die de Minister-Staats-secretaris voor Economie en Financiën ter kennis van het Comité wenscht te brengen en heeft bevoegdheid zelf deze aangelegenheden af te doen, indien het Comité daarover zou weigeren te beraadslagen. Worden door het „Comité d'Organisation”, na voorafgaand gunstig advies van de Bankiersvereniging, bepaalde besluiten genomen, waarmede de Regeeringscommissaris het niet eens is, dan kan deze daartegen binnen vier dagen zijn veto doen gelden.

De taak van het Comité bestaat in het reglementeeren en organiseeren der onder het Comité ressorteerende financiële bedrijven (onderlinge afspraken, condities, regelen voor de liquiditeit, belemmeren van oneconomische concurrentie, enz.). Tevens behoort de inschrijving der banken, hierboven genoemd, tot de competentie van het Comité; deze competentie gaat zoover, dat het Comité bepaalde banken — al dan niet tegen schadevergoeding — kan sluiten, niet alleen wegens begane vergrijpen, maar ook omdat de werkzaamheid der betrokken instelling economisch niet nuttig wordt geacht. Een eventuele schadevergoeding in het laatstbedoelde geval komt ten laste van de banken, die van de bevolen sluiting voordeel hebben.

Het „Comité d'Organisation” stelt den Staat alle z.i. wenschelijke hervormingen in het bankwezen voor. De praktische functioneering van het Comité is uitvoerig geregeld; alle functies worden belangeloos waargenomen, de administratiekosten worden over de ingeschreven bedrijven omgeslagen.

Commission de Contrôle.

Naast het „Comité d'Organisation” staat de „Commission de Contrôle”.

Deze Commissie heeft als leden den Gouverneur van de Banque de France, den directeur van de Schatkist (thesaurier-generaal) en den President van het „Comité d'Organisation”. Haar taak is voornamelijk toe te zien op de naleving der uitgevaardigde voorschriften; tevens fungeert de Commissie als beroepsinstantie voor door het Comité d'Organisation genomen besluiten.

De „Commission de Contrôle” beoordeelt de haar voorgelegde balansen en maandstaten; zij heeft het recht deze te doen controleeren door inspecteurs van de Banque de France. De sancties, die bij geconstateerde inbreuken ten dienste der Commissie staan, zijn zeer uiteenlopend en gaan van een eenvoudige waarschuwing tot schrapping van de lijst der ingeschreven banken. Tegen deze sancties bestaat geen appèl, behoudens voor den „Conseil d'Etat”, en dit laatste uitsluitend ingeval van machtsoverschrijding door de Commissie. Ook de leden der „Commission de

Contrôle" zijn ongesalarieerd; de administratie- en andere kosten van de „Commission de Contrôle" komen ten laste van de Bankiersvereniging, die deze ieder jaar omstaat over alle op de hierboven besproken lijst van banken ingeschreven instellingen.

Het laatste hoofdstuk der wet van 13 Juni 1941 bevat overgangsbepalingen betreffende de banken, bestaande bij invoering der nieuwe regeling.

Regelingen voor andere financiële bedrijven.

Een tweede wet — van 14 Juni 1941 — regelt de positie van financiële bedrijven, die eenerzijds niet vallen onder den algemeenen inschrijvingsplicht, maar die toch, hetzij hun beroep maken van de werkzaamheden, omschreven in de wet van 13 Juni, hetzij dergelijke werkzaamheden uitoefenen als bijkomend onderdeel van hun bedrijf.

Deze bedrijven worden niet op de algemeene lijst van bankiers ingeschreven, maar worden door het „Comité d'Organisation" geregistreerd, zonder dat aan die registratie publiciteit wordt gegeven. Zij zijn meestal — tenzij hun „bank"-werkzaamheden een zuiver incidenteel karakter dragen — verplicht lid te zijn van een afzonderlijke beroepsorganisatie, en zijn, evenals de banken, onderworpen aan het hierboven behandelde „Comité d'Organi-

sation", als ook aan de „Commission de Contrôle".

Intusschen zijn van de toepassing van laatstbedoelde wet zekere categorieën bedrijven uitdrukkelijk uitgesloten; de voornaamste hiervan zijn de beursmakelaars, handelaren in effecten, hypotheekbanken, afbetalingsbanken e.d. De belangrijkste groepen, die onder deze uitzonderingen vallen, zullen het voorwerp van een afzonderlijke wettelijke regeling uitmaken.

Andere decreten op financieel gebied.

Ofschoon zonder direct verband met het bovenstaande, is het wellicht interessant eenige nieuwe Fransche decreten op financieel terrein te vermelden, die deels een fiscaal, deels een „sociaal" doel nastreven. Het betreft i.c. de decreten betreffende de verhandeling van aandelen en verder de Fransche „dividendstop".

Zoo heeft een decreet van 8 Maart 1941 allereerst kennelijk ten doel het tegengaan van belastingfraude en het vergemakkelijken van controle van de zijde van den fiscus, in het bijzonder op het fondsenbezit.

Het in dépôt nemen van toonder-aandelen is aan banken en commissonnairs in effecten verboden, tenzij na uitdrukkelijke „toelating" door den Minister-Staatssecretaris van Economie en Financiën. Deze toelating

MAANDCIJFERS.

Maandcijfers en weekcijfers betreffende den economischen toestand van Nederland. (Centraal Bureau voor de Statistiek)

Omschrijving maandcijfers	Eenheid	1940					1941								
		Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mrt.	Apr.	Mei	Juni	Juli	Aug.	
<i>Giroverkeer.</i>															
Nederlandsche Bank.....	f 1.000.000	1282	1536	1804	1653	1549	1691	2672	1951	1883	1978	1835	1960	1675	
Postchèque- en Girodienst	f 1.000.000	1365	1247	1447	1517	1394	1380	1345	1445	1435	1615	1437	1597	1470	
<i>Rentesland.</i>															
Wisseldisconto Nederl. Bank	%	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	2,93	2,50	2,50	
Prolongatierente, A'dam ..	%	3,00	2,82	2,75	2,75	2,75	2,75	2,75	2,75	2,75	2,67	2,25	2,25	2,25	
Callgeldnoteeringen, „	%	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,64	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	
Rendement oblig. *)	%	*	*	4,20	4,24	4,25	4,23	4,56	4,63	4,32	4,13	4,13	3,81	3,77	
Hypotheekrente onroerende goederen	%	4,46	4,48	4,43	4,33	4,24	4,23	4,29	4,24	4,19	4,18	4,20	4,20	4,17	
Hypotheekrente schepen ..	%	5,07	5,62	5,26	5,26	5,47	5,33	5,44	5,37	5,43	5,16	5,31	5,45	5,05	
<i>Koersen van Aandelen.</i>															
Algemeen indexcijfer.....	1930=100	*	94,3	104,1	112,7	116,1	120,0	113,4	115,1	126,5	121,6	117,1	124,6	132,7	
Nijverheid	1930=100	*	104,6	115,6	120,7	125,1	131,8	126,2	128,5	141,8	137,2	133,1	140,8	151,0	
w.o. prod.middelen industr.	1930=100	*	99,3	109,6	113,1	118,0	126,2	120,8	123,0	134,3	130,3	127,1	133,7	143,9	
cons. goederen industr.	1930=100	*	111,6	123,6	130,6	134,5	139,2	133,4	135,8	151,7	146,2	141,1	150,2	160,3	
<i>Spaarbanken.</i>															
Rijkspostspaarbank, inlagen	f 1.000.000	10,26	8,96	10,02	9,68	7,52	8,04	8,64	8,74	7,99	10,86	9,25	10,76	11,03	
Rijkspostspaarbank, terugbetalingen	f 1.000.000	30,43	19,51	27,59	34,68	27,13	20,86	18,75	13,91	17,62	13,04	9,50	11,03	15,16	
Bijzondere spaarb., inlagen	f 1.000.000	11,88	10,09	12,09	13,25	9,14	13,24	11,16	11,37	11,15	15,44	11,18	13,42	12,57	
Bijzondere spaarbanken, terugbetalingen	f 1.000.000	18,07	15,22	18,57	20,96	18,36	18,62	20,35	12,89	15,65	14,61	10,15	12,10	12,49	
<i>Hypotheken. (nwe inschrijv.)</i>															
Totaal	f 1.000.000	22,72	25,13	34,86	34,67	38,26	22,29	22,06	23,34	32,63	38,72	23,91	28,89	25,37	
w.v. op gebouwen	f 1.000.000	17,96	20,54	28,81	27,95	31,59	18,53	18,96	19,10	25,05	29,46	20,10	24,92	22,18	
op landerijen	f 1.000.000	3,54	4,18	5,43	6,41	5,96	3,49	2,88	3,85	5,00	8,57	3,36	3,56	2,74	
op schepen	f 1.000.000	1,22	0,41	0,52	0,31	0,71	0,27	0,22	0,38	2,58	0,69	0,45	0,41	0,45	
<i>Werkloosheid.</i>															
Werkloosheidsd. (excl. landb.)	%	16,8	15,3	14,6	14,9	17,3	23,6	21,1	15,4	13,2	12,7	11,7			
Aantal werkl. einde maand ingerchr. bij Arbeidsbureaux	f 1.000	157,2	142,7	150,8	143,2	253,1	265,9	183,0	119,5	108,9	106,8	103,3			
<i>Werkverruiming en werkloosenz.</i>															
Aantal tewerkgestelden bij werkverruiming	f 1.000	54,0	56,2	53,2	50,9	0,7	2,6	33,1	52,8	56,1	58,7	59,5			
Opbrengst Loonbelasting	f 1.000.000	—	—	—	—	—	0,05	7,74	11,03	10,81	10,55	13,29			

Omschrijving weekcijfers.	Eenheid	1941													
		2/7 Juni	9/14 Juni	16/21 Juni	23/28 Juni	30 Juni/5 Juli	7/12 Juli	14/19 Juli	21/26 Juli	28 Juli/2 Aug.	4/9 Aug.	11/16 Aug.	18/23 Aug.	25/30 Aug.	1/6 Sept.
Percentage werkloosheidsdagen (excl. landbouw) ..	%	—	\$11,7	—	\$11,3	—	\$11,3	—	\$11,1	—	\$11,0	—	—	—	—
Totaal aantal werkzoekenden*) (einde van de week)	1.000	176	175	176	175	173	172	170	170	170	172	175	179	179	181
w.o. geheel werkloos (excl. werkverruiming)	1.000	108	106	107	105	103	102	102	102	101	104	106	108	107	107
Aantal personen geplaatst bij werkverruiming*)	1.000	59	60	59	60	59	59	57	57	58	57	57	57	58	58
Aantal personen geplaatst in Duitsland*)	1.000	118	119	121	122	123	125	125	126	127	128	129	130	132	123
Idem in Frankrijk*)	1.000	21	21	21	21	21	21	21	22	22	23	23	23	24	25

§ = voorloopig cijfer. * = onbekend. *) Volgens opgave van De Ned. Bank. Berekend van 2 Staatsleeningen, 1 gemeenteleening, 1 provinciale leening, 2 industriële leeningen, 1 tramwegobligatie, 1 pandbrief. *) Hieronder niet begrepen enkele hypotheeken, waarvan de geldschieter niet bekend is. *) Volgens opgave van het Rijksarbidsbureau. *) Volgens opgave van het Bureau Loononderzoek van het Departement van Sociale Zaken. *) Onder aftrek van de teruggekeerden, voor zoover bekend bij de organen der arbeidsbemiddeling. Gegevens van het Rijksarbidsbureau.

wordt verleend onder voorwaarde van toepassing van door den Minister gehomologeerde condities.

In het algemeen zal levering van aandelen van Fransche of buitenlandsche vennootschappen, op een beurs verhandelbaar, slechts mogen geschieden, indien deze op naam staan. Omzetting in toonderstukken zal slechts mogelijk zijn, wanneer de betreffende fondsen in bepaalde, van regeeringswege aangewezen, bankinstellingen worden gedeponereerd; verlaten zij deze instellingen, dan is op-naam-stelling verplicht.

Officieel genoteerde fondsen mogen slechts worden overgedragen onder bezwarenden titel, door tusschenkomst van een „agent de change”, een notaris of een officieel toegelaten bank. Overdracht op andere wijze is nietig en kan worden gestraft met confiscatie en met een boete, gelijkstaande aan vijfmaal de waarde van het betreffende fonds.

De beide laatstgenoemde bepalingen zijn vervat in een decreet van 28 Februari 1941.

Dividendstop.

In tegenstelling met de hier te lande geldende regeling, schijnt aan de Fransche „dividendstop” ieder fiscaal doel vreemd. Gezien de redactie van het desbetreffende besluit, schijnt hierbij vrijwel uitsluitend te hebben voorgezet de uit een sociaal oogpunt onder de tegenwoordige omstandigheden te begrijpen en te billijken bedoeling Fransche vennootschappen te beletten bijzondere winsten, tengevolge van den oorlogstoestand behaald, tot uitdeeling te brengen. Althans voorzover de te mijner beschikking staande gegevens gaan, is voorts evenmin aan de „dividendstop” vastgekoppeld een min of meer „zachte” drang tot herkapitalisatie.

Het is blijkens decreet van 5 Maart 1941 aan Fransche vennootschappen voor den duur van den oorlog zonder uitzondering verboden, een hooger dividend of hoogere tantièmes e.d. uit te keeren, dan in één der drie boekjaren, afgesloten vóór 1 Januari 1940, met dien verstande, dat steeds 6 pCt. over het gestorte kapitaal mag worden uitgekeerd. Betreft het vennootschappen, opgericht sedert 1 Januari 1940, dan geldt een algemeen maximum van 8 pCt. over het gestorte kapitaal voor het dividend, en een corresponderend maximum voor tantièmes e.d. Ingeval van kapitaalsverhoging na het vergelijkingsjaar, wordt het uit te keeren maximum bedrag verhoogd met 8 pCt. over het effectief nieuw gestorte kapitaal. Ook het geval van kapitaalsverlaging is geregeld.

In strijd met het decreet gedane uitkeeringen komen in mindering van uitdeelingen over een volgend jaar en worden gestraft met een boete van 10.000 Frs. tot 100.000 Frs., alsmede eventueel met afzetting der verantwoordelijke bestuurders.

Belasting op beurswinsten.

De belasting op beurswinsten tenslotte is in Frankrijk afzonderlijk geregeld in een decreet van 15 Maart l.l. Zij wordt geheven over winsten, behaald op na 19 Maart gekochte fondsen, en bedraagt 1/3 van de behaalde winst boven de 5 pCt. Basis is voor de genoteerde fondsen het verschil tusschen den verkoopprijs en de gemiddelde waarde van het betreffende fonds in de drie maanden, voorafgaande aan 1 Maart 1941; bij niet-genoteerde fondsen wordt uitgegaan van den aankoopprijs, evenals in het geval, dat die aankoopprijs hooger was dan de gemiddelde waarde in de drie aangegeven maanden.

De belasting komt ten laste van den verkooper en ieder daarmede strijdig beding is nietig.

Het bovenstaande bedoelt in geen deele een volledig overzicht te geven van alle op het betrokkene terrein tot dusverre in Frankrijk genomen maatregelen. De behandelde kwesties zijn echter voor Nederlandsche belangstellenden niet van interesse ontbloeit.

Mr. G. SCHWARTZ.

OVERHEIDSMATREGELEN OP ECONOMISCH GEBIED.

HANDEL EN NIJVERHEID.

Arbeidsloon. Op het loon der in werkverruiming te werk gestelde arbeiders mag ten behoeve van de zgn. vereveningsheffing niets worden gekort. (E.V. 26/9/'41, pag. 1433).

Diamant. Nadere bepalingen met betrekking tot de diamantindustrie en den diamanthandel. (E.V. 19/9/'41, pag. 1388; 26/9/'41, pag. 1430; Stct. No. 180).

Hout. Regeling van den handel in hout en de houtindustrie. Verplichte inschrijving van de betrokken ondernemingen bij het Rijksbureau voor Hout. (E.V. 19/9/'41, pag. 1388; Stct. Nos. 146 en 171).

Mijnbedrijf. Werknemers in het mijnbedrijf — uitgezonderd de administratieve werkkrachten, die als regel uitsluitend kantoorwerk verrichten, — mogen hun dienstbetrekking niet ontbinden zonder schriftelijke vergunning van den directeur van het gewestelijk Arbeidsbureau. (E.V. 26/9/'41, pag. 1433; Stct. No. 185).

Prijsregelingen. Nadere prijsvoorschriften inzake schoenreparaties. (E.V. 19/9/'41, pag. 1388).

Rubber. Verbruiksbeperking van zgn. „tandrubber”. (E.V. 19/9/'41, pag. 1388).

GELD-, CREDIET- EN BANKWEZEN EN BELASTINGEN.

Buitenlandsche vermogens. Voorschriften inzake aanmelding van vermogenswaarden der Vereenigde Staten. (E.V. 19/9/'41, pag. 1391; V.B. No. 38).

Deviezenregeling. Aanwijzing van een 35-tal banken als deviezenbanken. (E.V. 19/9/'41, pag. 1391).

Omzetbelasting. Regeling inzake de heffing der omzetbelasting met betrekking tot afrasteringspalen, aardappelen en boter. (E.V. 19/9/'41, pag. 1392; Stct. No. 177).

Regeling inzake de heffing van de omzetbelasting met betrekking tot herstellingen en schroot. (E.V. 26/9/'41, pag. 1432/33).

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. Disc. Wiss. 2½ 28 Juni '41	Lissabon 4 31 Mrt. '41
Bk. Bel. Bl. Eff. 3½ 28 Aug. '39	Londen 2 26 Oct. '39
Vrsch. in R.C. 3½ 28 Aug. '39	Madrid 4 28 Nov. '38
Athene 5 21 Juli '41	N.-York F.R.B. 1 27 Aug. '37
Batavia 3 14 Jan. '37	Oslo 4½ 21 Sept. '39
Belgrado 5 1 Febr. '35	Parijs 1½ 17 Mrt. '41
Berlijn 3½ 9 Apr. '40	Praag 3 1 Jan. '36
Boekarest 3 12 Sept. '40	Pretoria 3½ 15 Mel '33
Brussel 2½ 25 Jan. '40	Rome 4½ 18 Mel '36
Boedapest 3 22 Oct. '40	Stockholm 3½ 17 Mel '40
Calcutta 3 28 Nov. '35	Tokio 3.5 21 Juli '41
Helsingfors 4 3 Dec. '34	Warschau 4½ 18 Dec. '37
Kopenhagen 4 15 Oct. '40	Zwits. Nat. Bk. 1½ 25 Nov. '38

½) 3% voor wissels, promessen en leeningen met een looptijd van meer dan 120 dagen.

ZILVERPRIJS

Londen ½)	N. York ½)	A'dam ½)	Londen ½)
23 Sept. 1941 . . . 23½/₈	— 23 Sept. 1941 . . . 2125	— 1941 . . . 2125	168/—
24 „ 1941 . . . 23½/₈	— 24 „ 1941 . . . 2125	— 1941 . . . 2125	168/—
25 „ 1941 . . . 23½/₈	— 25 „ 1941 . . . 2125	— 1941 . . . 2125	168/—
26 „ 1941 . . . 23½/₈	— 26 „ 1941 . . . 2125	— 1941 . . . 2125	168/—
27 „ 1941 . . . 23½/₈	— 27 „ 1941 . . . 2125	— 1941 . . . 2125	168/—
29 „ 1941 . . . 23½/₈	— 29 „ 1941 . . . 2125	— 1941 . . . 2125	168/—
30 Sept. 1940 . . . 23½/₈	34½/₈ 30 Sept. 1940 . . . 2115	— 1940 . . . 2115	168/—
23 Aug. 1939 . . . 18½/₈	37½/₈ 23 Aug. 1939 . . . 2110	— 1939 . . . 2110	148/6½

½) In pence p. oz. stand. ½) Foreign silver in \$c. p. oz. fine.
*) In guldens per kg 1000/1000. *) In sh. p. oz. fine.

KOERSEN VASTGESTELD DOOR HET NEDERLANDSCHE CLEARINGINSTITUUT. (met data van vaststelling)

Belga's 30.14 7 Aug. '40	Turksche 1.45 29 Dec. '39
Zw. Francs 43.56 11 Oct. '40	Ponden 2.30 25 Nov. '40
Fr. Francs 3.77 6 Mrt. '41	Lewa (Bulgarije) 2.30 25 Nov. '40
Lires 9.94 3 Juli '41	Pengoe (Hongarije) 36.52 20 Dec. '40
Deensche Kr. 36.37 17 Febr. '41	(oude schuld) 36.52 20 Dec. '40
Noorsche Kr. 42.82 21 Dec. '40	Pengoe 45.89 20 Dec. '40
Zweedsche Kr. 44.85 13 Aug. '40	(nwe. schuld) 45.89 20 Dec. '40
Finsche Mark 3.82 2 Juli '41	Zloty (Polen) 35.00 28 Jan. '41
Dinar (Joego-Slavie) 3.43 16 Aug. '40	(oude schuld) 37.68 11 Febr. '41
(oude schuld) 3.43 16 Aug. '40	(nwe. schuld) 37.68 11 Febr. '41
Dinar 1.28 24 April '41	Lel 6.48 10 Juni '39
(nwe. schuld) 3.77 1 Juli '41	Slow. Kr. 6.48 10 Juni '39

